

26-63

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ЧИНЧЕВА Лариса Владилєнівна

УДК 371.134.016:78 (043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
Національного педагогічного
університету
імені М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник -

доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, завідувач
кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ЄРЕМЕНКО Ольга Володимирівна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка,
завідувач кафедри хореографії та
музично-інструментального виконавства;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАРФЕНТЬЄВА Ірина Петрівна,
Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського,
доцент кафедри музичного мистецтва.

Захист відбудеться 10 вересня 2019 року о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ - 30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 9 серпня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Відродження незалежності України, створення нових політичних, соціально-економічних відносин у державі певним чином залежить від того, наскільки кожна людина займає активну життєву позицію, є дійсно творцем і лідером життя й наскільки вона активна в суспільно-корисній діяльності. Сучасні соціокультурні умови розвитку суспільства ставлять завдання цілеспрямованого формування творчо-активної особистості та висувають комплекс нових вимог до молодого покоління, яке займається художньо-творчою діяльністю. Сутність цих вимог визначена в програмних документах та зумовлена ствердженням гуманістичної ідеї загальнолюдських цінностей та моральних ідеалів, національно-зорієнтованого світогляду студентської молоді – майбутніх учителів музичного мистецтва, керівників шкільних творчих колективів.

У цьому процесі, серед різноманітних напрямів формування активної особистості, важливе місце за силою емоційного впливу на неї, належить хоровому мистецтву як специфічній формі суспільної свідомості, що в концентрованому вигляді відображає цінності минулого і сучасного, узагальнюючи багатовіковий досвід духовно-емоційного потенціалу народу, допомагаючи особистості глибше пізнати себе та збагатити свій внутрішній світ. Цілком природним є те, що хорова музика виступає як різноманітний і специфічний вектор впливу на особистість, сприяючи її творчому розвитку, збагаченню духовної культури, поглибленню досвіду життєдіяльності.

Зміна пріоритетів у нашому суспільстві вимагає від освітянської галузі новаторського забезпечення навчального процесу, особливо проведення педагогічної практики, що ґрунтується на принципах особистісно-зорієнтованої взаємодії вчителя та учнів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики.

Проблемам розвитку хорового мистецтва присвячені численні науково-методичні дослідження авторів, які працюють у різноманітних напрямах: в історичному (А. Лашенко, А. Мартинюк, В. Михайлець та ін.), науково-мистецькому (О. Бенч-Шокало, Л. Бутенко, Р. Гудяліс, А. Єгоров, О. Єременко та ін.), з позиції організації хорового колективу (С. Мальков, Н. Нарожна, В. Чабанний та ін.), методики роботи з хоровим колективом (В. Закутський, С. Казачков, А. Мархлевський, Г. Сагайдак та ін.), методичних засад хорового виконавства (А. Авдієвський, А. Болгарський, Г. Дмитревський, Г. Голик, І. Парфентьева, К. Пігров, З. Софроній, П. Чесноков та ін.), стилю керівництва та творчої взаємодії у хоровому колективі (П. Ковалик, А. Козир, Л. Куненко, Т. Смирнова та ін.), специфіки підготовки до практичного керівництва хоровим колективом (В. Єлісєєва, П. Ніколасенко, Л. Остапенко, Є. Смирнова та ін.). Особливої уваги заслуговують роботи, присвячені хоровій творчості

(А. Карпун, П. Левандо, Ю. Соколовський та ін.), адже вокально-хорова діяльність виступає як важливий засіб самовираження й самоутвердження особистості, є базою збагачення естетичного і життєвого досвіду кожного учасника колективу та сприяє «зануренню» особистості в процес художньої творчості на рівні сприйняття музичного хорового мистецтва, усвідомлення й укорінення його в індивідуальний простір творчості.

Аналіз робіт свідчить про наявність наукового підґрунтя для формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики. Цілий ряд досліджень науковців, а саме роботи Г. Ашина, В. Гончарова, І. Кона, Р. Кречковського, Т. Мальковської, Л. Уманського присвячені організації колективної діяльності. Вагомий емпіричний матеріал накопичено в зарубіжних дослідженнях: Дугласа Мак Грегора, Курта Левіна, Пітера Сенжа, Фреда Філера, Роберта Хауса та ін. Значну увагу проблемі виховання керівників колективів, створення умов для активної особистості розглядали І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, А. Лутошкін, А. Макаренко, Л. Новикова, І. Підласий, В. Сухомлинський та ін.

У науковій літературі зазначено, що до складу диригентсько-хорової компетентності входить комплекс теоретичних знань з хорового диригування, які дуже важливі для забезпечення організаційно-методичних умов, продуктивної навчальної комунікації і якісного керівництва вокально-хоровою діяльністю учнів як на уроках музичного мистецтва, так і в процесі колективного виконавства в позаурочній та позашкільній діяльності, що досягається на заняттях з хорового диригування і в хоровому класі. Однак, спеціального дослідження, спрямованого на розкриття проблеми формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики, на даний час не проводилось.

Проведений аналіз сучасної філософської, психолого-педагогічної, музикознавчої літератури з питань підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема оволодіння ним диригентсько-хоровою компетентністю, соціально-педагогічна значущість та актуальність окресленої проблеми, її недостатня теоретична й методична розробка зумовили визначення теми дисертаційного дослідження: *«Методика формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах педагогічної практики»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики» (протокол № 5 від 26 грудня 2014 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 28 січня 2016 року).

Мета дослідження - розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі педагогічної практики.

Об'єкт дослідження – процес диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Предмет дослідження - методика формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики.

Виходячи з мети дослідження, нами були поставлені наступні **завдання**:

- проаналізувати стан досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній науці, мистецтвознавстві та педагогічній практиці;
- визначити, теоретично обґрунтувати сутність, зміст та структуру диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва;
- обґрунтувати критерії, показники, встановити рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва;
- розробити принципи і методичну модель формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики;
- розробити та апробувати педагогічні умови формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики;
- експериментально перевірити методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики.

Методи дослідження. Для розв'язання поданих завдань використані загальнонаукові методи: аналітичний – для вивчення філософських, психолого-педагогічних, методичних та мистецтвознавчих досліджень, нормативних документів, а також реального досвіду підготовки майбутніх учителів музики у вищих музично-педагогічних закладах з метою встановлення теоретичного й практичного рівнів розв'язання проблеми; узагальнення – для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків; системно-структурний – для виявлення компонентної структури диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики; моделювання – для дослідження процесів шляхом конструювання моделі формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики, що відображає взаємозв'язки між елементами досліджуваного феномена; спостереження, обговорення, опитування, порівняння – для виявлення рівнів диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики; експериментальний – для

аналізу реального стану, відстеження динаміки, перевірки ефективності методики формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики; статистичний – для доведення достовірності й ефективності результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- розкрито сутність поняття «диригентсько-хорова компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», виявлено її функції;
- визначено компонентну структуру, критерії, показники та рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва;
- розроблено поетапну методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики.

Подальший розвиток отримали способи комплексної діагностики рівнів сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розширено теоретико-методичну базу диригентсько-хорового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, *удосконалено* умови проведення педагогічної практики.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові ідеї в галузі філософії, педагогіки, психології, мистецтвознавства; висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів підготовки майбутніх учителів музики, розробки принципів й засобів формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики, визначення шляхів оптимізації диригентсько-хорового навчання, а саме: роботи філософів (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кудін та ін.), психологів (Г. Балл, І. Бех, О. Кульчицька, Л. Мітіна, О. Моляко, В. Семиченко та ін.), педагогів (С. Гончаренко, Н. Гузій, Р. Гуревич, Н. Мойсеюк, О. Пехота, С. Сисоева та ін.) з питань підготовки вчителів на сучасному етапі інтегративності навчання; розробки сутнісних характеристик формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики (І. Боднарук, Т. Бодрова, М. Букач, Г. Кожевников, Т. Танько, Г. Яковлева та ін.); праці видатних діячів науки та культури щодо ролі мистецтва як засобу творення особистості (Б. Асаф'єв, Л. Виготський, І. Зязюн, Є. Назайкінський, С. Рубінштейн, В. Сухомлинський, Б. Яворський та ін.); роботи з підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності (Е. Абдуллін, О. Апраксина, А. Болгарський, Н. Гуральник, Л. Коваль, Л. Куненко, Л. Масол, І. Мостова, С. Науменко, О. Олексюк, Г. Падалка, Т. Пляченко, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Шолокова, Д. Юник та ін.); наукові праці з підготовки майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін (А. Авдісвський,

А. Єгоров, М. Канерштейн, М. Колесса, А. Пазовський, К. Пігров, К. Птиця, Є. Савчук та ін.); розробки методик диригентсько-хорового навчання майбутніх фахівців (А. Болгарський, Д. Бондаренко, Г. Єржемський, І. Гавран, Л. Зіновьева, П. Ковалик, А. Козир, О. Коренюк, А. Лашенко, А. Мартинюк, І. Парфентьева, Т. Смирнова, І. Топчієва, Л. Хлебнікова та ін.).

Практичне значення дослідження. Основні теоретичні положення дослідження та методичні рекомендації можуть бути використані як навчальний матеріал у курсах: «Методика музичної освіти», «Практикум роботи з хором», «Методика викладання диригентсько-хорових дисциплін» тощо; у процесі індивідуальних занять з хорового диригування майбутніх учителів музичного мистецтва, колективного музикування, педагогічної практики студентів. Систематизація музично-педагогічних та інтерактивних знань, навичок, умінь, одержаних на факультетах мистецтв педагогічних університетів, дозволяють інтегрувати їх у процесі проведення педагогічної практики з учнями загальноосвітніх шкіл.

Апробація результатів дослідження проводилась у процесі виступів і обговорень основних положень та результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях, педагогічних нарадах. Міжнародних: «Педагогічних читаннях пам'яті професора О. П. Рудницької» (Київ, 2014); «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (Київ, 2014); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2015, 2017); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014); «Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін» (Херсон, 2016, 2017); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Час мистецької освіти: традиції і новаторство» (Харків, 2016); Міжнародних читаннях пам'яті академіка А. Авдієвського (2017, 2018); на засіданнях кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, 2014-2018).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в освітній процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1189 від 30.06. 2018 р.), ДВНЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1015/17 від 11.05. 2018 р.), Донбаського державного педагогічного університету (довідка № 68-18-269/1 від 03.04. 2018 р.).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; дослідно-експериментальною роботою; результатами

кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження в освітній процес інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів розроблених методичних рекомендацій.

Публікації. Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлено в 12 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, 7 з яких представлено в провідних фахових виданнях з педагогіки й 1 стаття в зарубіжному науковому виданні.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (197 найменувань, з них 12 іноземними мовами). Основний текст дисертації складає 175 сторінок, загальний обсяг роботи – 225 сторінок. Робота містить 17 таблиць, 7 рисунків, що разом з додатками становить 35 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження з позиції сучасних вимог до музично-педагогічної підготовки студентів, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито наукову новизну, охарактеризовано методи, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження їх у педагогічну практику.

У першому розділі – *«Теоретичні основи дослідження диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва»* – розглянуто зміст диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та особливості її реалізації в умовах педагогічної практики, розкрито сутність означеного феномена, розроблена його структура.

Необхідність орієнтації педагогічного процесу на індивідуалізацію людини, узгодження її особистісного досвіду із змістом освіти вимагають переосмислення змісту, методів і прийомів фахової підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. З цієї позиції формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва не відноситься до числа достатньо розроблених у вітчизняній психолого-педагогічній та мистецтвознавчій літературі.

Обґрунтовано, що основою компетентності вчителя є активне знання закономірностей особистісного розвитку учнів. Психолого-педагогічні складові компетентності вчителя включають специфіку засвоєння навчального матеріалу конкретними учнями у відповідності з віковими та індивідуальними характеристиками; соціально-психологічні знання (про особливості навчально-пізнавальної, творчої й комунікативної діяльності учнів); аутопсихологічні (знання про досягнення та недоліки власної фахової діяльності, особистісні та характерологічні особливості вчителя в професійній роботі). Компетентність

особистості дозволяє їй визначити, ідентифікувати та розв'язати поставлені завдання, незалежно від контексту, проблеми, що характерні для музично-практичної діяльності.

Диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва виділена як основна у фаховому навчанні вчителя музичного мистецтва за двома параметрами, які визначають їх основне призначення, а саме: формування якостей студентів, які забезпечують можливість реалізації професійно-педагогічної діяльності (вокально-хорової, виконавської); підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва співацькою діяльністю учнів як найбільш важливим видом дитячої творчості, (адже співацька діяльність є ментальною в Україні) та найбільш поширеним в умовах загальноосвітньої школи; створення максимально сприятливих умов для продуктивної підготовки студентів до роботи з творчими дитячими колективами в умовах педагогічної практики.

Визначено, що диригентсько-хорова компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики передбачає високий рівень наукового мислення, спрямованого на організацію самостійної діяльності на засадах системного, аксіологічного, комунікативного, акмеологічного, проєктивно-творчого підходів. Це дало змогу систематизувати, логічно вибудувати теоретичний матеріал та відповідно до обраних загальнонаукових методологічних підходів визначити значущість формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та її реалізації в умовах педагогічної практики.

Реалізація зазначених підходів сприяла визначенню компонентної структури диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики, що складається з: мотиваційно-цілеспрямованого, когнітивно-фахового, діяльнісно-рефлексивного, творчо-самостійного компонентів. Структурний аналіз диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики дозволив виокремити взаємозв'язки, взаємозалежність, підпорядкованість компонентів методичної системи. Основними функціями запропонованої системи підготовки студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової роботи з учнями визначено: світоглядну, пізнавальну, організаційну, інтерактивну, діагностичну, орієнтаційну, прогностивну, творчу.

На основі проведеного аналізу науково-методичної літератури компетентність учителя музичного мистецтва ми розглядаємо як комплекс знань, умінь і навичок, що дозволяє йому кваліфіковано виконувати практичну діяльність. З цієї позиції *диригентсько-хорова компетентність* визначена нами *інтегрованою якістю майбутнього вчителя музичного мистецтва, що передбачає творчу активність, здатність до саморозвитку та самовдосконалення в практичній діяльності, сформованість ціннісного ставлення до національної та світової вокально-хорової спадщини, а також володіння комплексом знань, умінь та навичок практичної роботи з хором.*

Формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва має співпадати й забезпечуватись логікою побудови педагогічної практики відповідно диригентсько-хоровій підготовці студентів протягом фахового навчання у вищих навчальних закладах мистецької освіти.

У другому розділі дисертації – *«Методичне забезпечення формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики»* – розроблено критерії, показники та рівні диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, подано обґрунтування принципів та педагогічних умов формування означеного феномена.

У структурі диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики *мотиваційно-цілеспрямований* компонент передбачає глибоку стабільну спрямованість особистісних уподобань студентів у русло оволодіння ними диригентсько-хоровими знаннями, вміннями та навичками; формування здатності критично мислити, захоплюватися творчим процесом, генерувати нові ідеї, переносити здобуті знання, вміння в практичну площину. *Когнітивно-фаховий* компонент забезпечує ефективність дій щодо формування диригентсько-хорової компетентності, оптимальні форми, методи та засоби розвитку художньо-творчих здібностей учнів. *Діяльнісно-рефлексивний* компонент представлений здатністю студентів до рефлексивного оцінювання мистецьких явищ, до корекції власної навчальної діяльності на диригентсько-хорових заняттях та в процесі активної педагогічної практики. *Творчо-самостійний* компонент передбачає здатність студентів до художньо-досконалого втілення творчих знахідок у практичній діяльності з учнями в умовах реалізації педагогічної взаємодії на діалогічній основі, а також спроможність студентів до активізації та усвідомлення інноваційних освітніх тенденцій.

Критерієм мотиваційно-цілеспрямованого компонента є *ступінь позитивного ставлення до опанування диригентсько-хоровою компетентністю* (показники: прояв особистісної потреби в опануванні хормейстерською діяльністю; обізнаність у жанрових і стилевих особливостях хорових творів; прояв стабільного інтересу до основ хорового виконавства).

Критерієм когнітивно-фахового компонента є *міра здатності студентів до емоційного співпереживання вокально-хорової музики* (показники: виявлення власного ставлення до вокально-хорового твору; здатність до сценічного перетілення; розвиненість художньо-образного сприймання мистецьких творів).

Критерієм діяльнісно-рефлексивного компонента визначено *ступінь здатності осмислення та керівництва педагогічними діями студентів у практичній діяльності* (показники: вміння здійснювати художньо-образні порівняння, пошук мистецьких аналогій в мистецькому просторі; потреба самоусвідомлення в практичній роботі з учнями; вироблення власної стильової

позиції з музично-виконавського втілення художнього задуму мистецького твору).

Критерієм творчо-самостійного компонента визначено *міру прояву активності студентів у виконавській діяльності та самостійності у підборі форм, методів, засобів роботи з учнями* (показники: здатність до емоційного співпереживання в процесі вивчення хорових творів; прояв уміння інтерпретувати хорові твори; вияв творчої самореалізації в процесі творчої роботи з учнями в умовах педагогічної практики).

Провідними принципами формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики визначено: принцип щільного взаємозв'язку теорії з практикою; принцип інтегративного вивчення дисциплін диригентсько-хорового циклу; принцип рефлексивності, що націлює майбутніх учителів музичного мистецтва на усвідомлене сприйняття та виконання вокально-хорових творів.

До педагогічних умов формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики відносимо такі: *активізація інтелектуально-емоційного сприйняття хорових творів*, що забезпечує створення атмосфери емоційного осмислення студентами музичного матеріалу через його глибоке розуміння, тлумачення та духовно-практичне усвідомлення; *інтенсифікація художньо-практичної складової діяльності студентів на диригентсько-хорових заняттях*, яка передбачає актуалізацію внутрішніх резервів навчального процесу спрямованих на досягнення його результативності за рахунок опори на ефективні педагогічні методики; *створення ситуацій успішного проведення педагогічної практики з учнями засобами іміджмейкерських технологій*, що сприяє чіткому спрямуванню педагогічної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва на успішне досягнення поставленої мети на основі власних світоглядних позицій.

Розроблено методичну модель формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі педагогічної практики, що від постановки мети й основних завдань охоплює: наукові підходи (системний, аксіологічний, комунікативний, акмеологічний, проєктивно-творчий); функції (світоглядна, пізнавальна, організаційна, інтерактивна, діагностична, орієнтаційна, прогностивна, творча); компонентну структуру (мотиваційно-цілеспрямований, когнітивно-фаховий, діяльнісно-рефлексивний, творчо-самостійний); основні принципи (щільного взаємозв'язку теорії з практикою; інтегративного вивчення дисциплін диригентсько-хорового циклу; принцип рефлексивності), педагогічні умови (активізації інтелектуально-емоційного сприйняття хорових творів; інтенсифікації художньо-практичної складової діяльності студентів на диригентсько-хорових заняттях; створення ситуацій успішного проведення педагогічної практики з учнями засобами іміджмейкерських технологій); етапи педагогічної роботи (мотиваційно-організаційний, технологічно-продуктивний,

ціннісно-саморегулятивний, усвідомлено-творчий); ефективні методи формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (контент-аналіз хорових творів; зорова активізація музичного сприйняття; інтерактивні методи; перехресні педагогічні спостереження; дихальна гімнастика; встановлення емпіричних залежностей; групові тренінги, метод зацікавлення учнів вокально-хоровим мистецтвом; метод аналізу конкретних ситуацій; контролю й самоконтролю; ескізне вивчення пісень, художнє прочитання літературного тексту хорового твору; моделювання проблемних ситуацій у роботі зі шкільним хором; швидка побудова загального уявлення про шкільну пісню; планування співацького розвитку учнів; моніторинг практичної діяльності; метод вокальної ілюстрації; використання елементів музичної критики; формування емоційної гнучкості; втілення художньо-музичного образу у вокально-хорових вправах; метод вербальних асоціацій; мультимедійна презентація навчального матеріалу; варіативна розробка художньо-музичного матеріалу; відео та аудіо-методи тощо), що разом становить повний технологічний цикл.

У третьому розділі – *«Дослідно-експериментальна робота з формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики»* - представлено розроблену програму експериментальної роботи: констатувально-діагностичну, формувальну та контрольну, наведено результати формувального етапу педагогічного експерименту.

Зміст та хід дослідно-експериментальної роботи на констатувальному етапі експерименту дозволив визначити *рівні* сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах педагогічної практики, а саме: високий, середній, низький. За результатами констатувального експерименту нами були сформульовані якісні характеристики рівнів сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики у процесі педагогічної практики.

Високий рівень характеризується особистісною готовністю студентів до роботи з хоровими колективами, підвищеним інтересом до опанування якісної диригентсько-хоровою підготовкою, прагненням долати труднощі, пов'язані із систематичним удосконаленням власної фахової діяльності, їм властива систематизованість знань щодо репертуарного тезаурусу хорових творів, методики диригентсько-хорової роботи, широка ерудованість у сфері хорового мистецтва, уміння здійснювати аналіз й відбір хорових творів, керуючись їх виховною, художньо-естетичною й розвивальною цінністю. Студентам, яких нами віднесено до високого рівня властива розвинута техніка диригування, володіння виконавськими диригентсько-хоровими навичками на рівні автоматизму, здатність застосовувати репетиційні жести в роботі з хором, сформованість вербальних і невербальних навичок спілкування з хоровим колективом, розвинута виконавська воля, яка проявляється у впевненості, цілеспрямованості й здатності на кожному виконавському етапі досягати

поставленої мети. Їх вирізняє творча активність у диригентсько-хоровій роботі, яскравість і самобутність в інтерпретації твору, уміння втілювати творчий задум у реальне звучання, потреба у творчій самореалізації власних ідей, свідоме використання інтеграційних елементів у диригентсько-хоровій роботі.

Середній рівень сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики в процесі педагогічної практики характеризується проявом ситуативного інтересу до навчання, відсутністю внутрішньої психологічної готовності до роботи з хоровими колективами, недостатньою самоорганізацією удосконалення власної фахової діяльності, хаотичністю набутих знань та інтуїтивністю щодо методики роботи з хоровими колективами, невідповідністю критично-оцінних суджень хоровій партитурі твору, обмеженістю використання інтеграційних технологій при розучуванні дитячих хорових творів. У студентів, яких нами віднесено до середнього рівня є певні труднощі в керівництві хоровим колективом, пов'язані з недостатньо розвиненою технікою диригування, невмінням застосовувати набуті диригентсько-хорові навички у відповідності до ситуації, проявом нерішучості в досягненні виконавських завдань. Для них властивими є ситуативні прояви творчої ініціативи й самостійності в процесі диригентсько-хорової роботи, формальність в інтерпретації хорових творів, недостатня саморегуляція у виконавському процесі в умовах публічного виступу.

Низький рівень сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики в процесі педагогічної практики характеризується майже повною відсутністю інтересу до диригентсько-хорового навчання, відвертим небажанням здійснювати диригентсько-хорову діяльність, неусвідомленням рівня власної фахової підготовки й необхідності її самовдосконалення, фрагментарністю знань щодо методики роботи з хоровими колективами, недостатнім рівнем музично-теоретичних знань, відсутністю навичок аналізу хорових творів й обізнаності стосовно хорової творчості відомих українських та зарубіжних композиторів для дітей. Студентів із низьким рівнем характеризує певна відсутність слухового контролю, навичок спілкування з хором, нездатність підкоряти колектив своїй художньо-творчій волі. Вони майже не проявляють творчу активність у роботі з хоровим колективом, не здійснюють саморегуляцію виконавської діяльності. У студентів, яких нами віднесено до низького рівня майже відсутня потреба творчої самореалізації в диригентсько-хоровій роботі.

Аналіз результатів констатувального етапу формувального експерименту свідчить, що переважна більшість студентів експериментальних та контрольних груп має середній та низький рівень сформованості диригентсько-хорової компетентності та її реалізації в умовах педагогічної практики (76,5 %), значно менше студентів, які мають високий рівень сформованості досліджуваної якості (23,5).

У зв'язку з цим було розроблено авторську методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва

в умовах педагогічної практики, етапами якої є *мотиваційно-організаційний, технологічно-продуктивний, ціннісно-саморегулятивний та усвідомлено-творчий*.

Методичний матеріал першого – *мотиваційно-організаційного етапу* був спрямований на оптимізацію процесу адаптації й забезпечення організації психологічної готовності студентів до ефективної взаємодії з учнями, позитивного ставлення до роботи з хоровими колективами, бажання долати труднощі вербального і комунікативного характеру, що обумовлено мотивацією до фахового самовдосконалення. У кінцевому результаті досягнення такої мети сприяло зміцненню особисто значимих мотивів студентів для активізації спонукальних чинників та виробленню орієнтаційних уявлень щодо системи диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у ВНЗ.

Другий – *технологічно-продуктивний*, і третій – *ціннісно-саморегулятивний* етапи забезпечували паралельне формування двох компонентів: когнітивно-фахового та діяльнісно-рефлексивного, спрямованих на засвоєння студентами системи фахових знань, умінь і навичок. Такий підхід у розробці експериментальної методики унеможливило появи у студентів формалізму отриманих знань. Адже знання щодо методики формування диригентсько-хорової компетентності носять глибинний характер, саме на їх основі формуються уміння і навички, необхідні в роботі з хором. Даний етап озброє студентів системою методологічних знань і категорій, у подальшому в них формується здатність самостійно добувати нові знання і раціонально навчатися.

Заключний етап експериментальної методики, *усвідомлено-творчий*, був спрямований на формування власної готовності до роботи з хоровими колективами: формування у студентів здатності до усвідомлення диригентсько-хорової діяльності, оригінальності в моделюванні й театралізації художніх образів хорових творів, особистісної потреби творчої самореалізації в роботі з хоровим колективом у процесі педагогічної практики. Мета заключного етапу передбачала стимулювання студентів до проявів самостійності, творчої активності й ініціативності в роботі з дитячим хоровим колективом, лідерських та менеджерських якостей в організації позакласної роботи.

На всіх етапах дослідно-експериментальної роботи використовувались *методи*: свідомого аналізу хорового твору; зорової активізації сприйняття; перехресних педагогічних спостережень; яскравого анонсу; встановлення емпіричних залежностей; групові тренінги, метод зацікавлення особливостями урочної та позаурочної навчальної діяльності вчителя музичного мистецтва з учнями загальноосвітньої школи; метод аналізу конкретної ситуації; контролю й самоконтролю; художнього прочитання літературного тексту хорового твору; швидкої побудови загального уявлення про шкільну пісню; планування співацького розвитку учнів; використання елементів музичної критики; формування емоційної гнучкості; втілення художнього образу у вокально-

хорові вправи; мультимедійної презентації навчального матеріалу, відео та аудіо-методів тощо.

Порівняння динаміки формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва експериментальної та контрольної груп в умовах педагогічної практики наприкінці формувального експерименту зображенні в таблиці 1.

Таблиця 1

**Рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності
студентів ЕГ і КГ у процесі педагогічної практики
наприкінці формувального експерименту**

Р І В Н І	сформованість диригентсько-хорової компетентності у процесі педагогічної практики																Рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності	
	мотиваційно-цілеспрямований				когнітивно-фаховий				діяльнісно-рефлексивний				творчо-самостійний					
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	КГ
	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А / %	А / %
В	11	34,4	7	19,5	9	28,1	7	19,5	7	21,9	5	13,9	5	15,6	4	11,1	8 / 25	5 / 16,7
С	16	50,0	17	47,2	16	50,0	16	44,4	16	50,0	17	47,2	17	53,1	17	47,2	16 / 50	16 / 47,2
Н	5	15,6	12	33,3	7	21,9	13	36,1	9	28,1	14	38,9	10	31,3	15	41,7	8 / 25	14 / 36,1

Порівняння відсоткових даних рівнів сформованості диригентсько-хорової компетентності до і після проведення формувального експерименту підтвердило значимість позитивних зрушень у студентів експериментальної групи, на відміну від контрольної. Згідно отриманих результатів, у експериментальній групі відсоток студентів із низьким рівнем диригентсько-хорової компетентності зменшився на 33,4%, їх кількість скоротилась з 19 до 11 осіб; чисельність досліджуваних із високим рівнем збільшилась на 16,6%, зросла з 3 до 5 студентів. Середній рівень збільшився на 18,8% (на 6 осіб).

У студентів контрольної групи така динаміка мало виражена: відсоток респондентів із низьким рівнем скоротився на 11,1% (4 особи), досліджуваних із середнім рівнем – збільшився на 8,3% (3 особи). Студентів із високим рівнем зросло лише на 2,8% - 1 особу. Тому динаміка сформованості диригентсько-хорової компетентності студентів у контрольній групі є мало помітною.

Використання статистичних методів опрацювання отриманих даних під час дослідження включало також перевірку результативності застосування поетапної методики формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах проведення педагогічної практики. Отримані результати уможливили довести ефективність запропонованої авторської методики.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення проблеми формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах проведення педагогічної практики, що знайшло відображення в обґрунтуванні та експериментальній перевірці поетапної авторської методики. У результаті дослідження отримано наступні висновки.

1. У результаті аналізу науково-методичної літератури та практики з'ясовано, що однією з актуальних проблем сьогодення є формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва саме в умовах проведення педагогічної практики, що дозволяє націлити студентів на успішну роботу з учнями. З цієї позиції формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва не відноситься до числа достатньо розроблених у вітчизняній психолого-педагогічній та мистецтвознавчій літературі.

2. Диригентсько-хорова підготовка в дослідженні інтерпретується як основна складова фахового навчання, що спрямована на підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва до управління вокально-хоровою роботою учнів, яка є найбільш важливою (адже співацька діяльність є ментальною в Україні) та найбільш поширеною в умовах загальноосвітньої школи. У свою чергу, педагогічна практика виступає основною формою підготовки студентів до роботи з творчими дитячими хоровими колективами. Доведено, що диригентсько-хорова компетентність учителя музичного мистецтва є інтегрованою особистісною якістю, що передбачає володіння комплексом знань, умінь та навичок в галузі хорового мистецтва, сформованість ціннісного ставлення до національної та світової вокально-хорової, а також наявність досвіду практичної роботи з хором.

Згідно результатів дослідження, структура диригентсько-хорової компетентності учителів музичного мистецтва охоплює: мотиваційно-цілеспрямований компонент (передбачає глибоку, стабільну спрямованість студентів на оволодіння диригентсько-хоровими знаннями, вміннями та навичками, на набуття практичного досвіду роботи з дитячим хоровим колективом, а також прагнення до розвитку аналітично-оцінного мислення та творчого самовиявлення); когнітивно-фаховий компонент (виражає здатність до вибору ефективних дій у фаховому саморозвитку та оптимальних форм, методів та засобів розвитку художньо-творчих здібностей учнів); діяльнісно-рефлексивний компонент (характеризує здатність учителя до рефлексивного оцінювання мистецьких явищ, до аналізу та корекції власної навчальної діяльності на диригентсько-хорових заняттях та в процесі активної педагогічної практики); творчо-самостійний компонент (виражає здатність учителя до художньо-досконалого втілення творчих знахідок у практичній

діяльності з учнями в умовах педагогічної взаємодії на діалогічній основі, а також спроможність студентів до усвідомлення та реалізації інноваційних освітніх тенденцій).

3. У дослідженні визначено критерії та показники сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музики. Ступінь позитивного ставлення до опанування диригентсько-хоровою компетентністю виявляється за допомогою показників: прояв особистісної потреби в опануванні хормейстерською діяльністю, зокрема в роботі з шкільними хоровими колективами; інтерес до розширення обізнаності в жанрових і стильових особливостях хорових творів, зокрема, шкільного репертуару; прояв стабільного інтересу до основ хорового виконавства та управління хоровим співом дітей. Міра здатності студентів до емоційного співпереживання образного змісту вокально-хорової музики розкривається у показниках: виявлення власного ставлення до вокально-хорового твору; здатність до сценічного перевтілення відповідно до змісту виконуваної музики; яскравість і повнота художньо-образного сприймання мистецьких творів. Ступінь здатності до осмислення та керівництва педагогічними діями в практичній діяльності визначається за показниками: вміння здійснювати художньо-образні порівняння, знаходити художні аналогії в мистецькому просторі; здатність до самоусвідомлення в практичній роботі з учнями; спроможність виробити власну стильову позицію з музично-виконавського втілення художнього задуму мистецького твору. Міра прояву активності у виконавській діяльності та самостійності в підборі форм, методів, засобів роботи з учнями передбачає показники: здатність до емоційного співпереживання образного змісту розучуваних хорових творів; прояв уміння інтерпретувати хорові твори; вияв творчої самореалізації в процесі творчої роботи з учнями в умовах педагогічної практики.

Застосування означених критеріїв у взаємодії та взаємозалежності дозволило змодельовати рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: високий, середній, низький.

4. Провідними принципами формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики визначено: принцип щільного взаємозв'язку теорії з практикою; принцип інтегративного вивчення дисциплін диригентсько-хорового циклу; принцип рефлексивності, що націлює майбутніх учителів музичного мистецтва на усвідомлене сприйняття та виконання вокально-хорових творів.

Методична модель формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва розроблена з урахуванням логіки побудови педагогічної практики протягом фахового навчання студентів у вищих навчальних закладах мистецької освіти і ґрунтуватись на засадах системного, аксіологічного, комунікативного, акмеологічного, проєктивно-творчого підходів. Модель охоплює функції, основні принципи, педагогічні

умови, етапи педагогічної роботи, ефективні методи формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, що разом становить повний технологічний цикл.

5. Педагогічними умовами формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі педагогічної практики визначено такі: активізація інтелектуально-емоційного сприйняття хорових творів; інтенсифікація художньо-практичної складової діяльності студентів на диригентсько-хорових заняттях; створення ситуацій успішного проведення педагогічної практики з учнями засобами іміджмейкерських технологій.

6. Розроблену авторську методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі педагогічної практики успішно апробовано в перебігу етапів формувального експерименту. Перший етап (мотиваційно-організаційний) спрямовано на оптимізацію процесу адаптації й забезпечення організації психологічної готовності студентів до ефективної взаємодії з учнями, позитивного ставлення до роботи з хоровими колективами, бажання долати труднощі вербального і комунікативного характеру, що зумовлює мотивацію до фахового самовдосконалення, сприяє зміцненню особисто значимих мотивів студентів, активізації спонукальних чинників й виробленню орієнтаційних уявлень щодо формування диригентсько-хорової компетентності. Другий (технологічно-продуктивний) і третій (ціннісно-саморегулятивний) етапи забезпечують формування фахових знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтирів майбутньої діяльності та набуття практичного досвіду. Такий підхід унеможливорює формалізм у отриманні знань студентами. Заключний етап запропонованої методики (усвідомлено-творчий) спрямований на досягнення студентами власної готовності до роботи з хоровими колективами, формування здатності студентів до усвідомлення значущості диригентсько-хорової діяльності, стимулювання майбутніх учителів до проявів самостійності, творчої активності й ініціативності у роботі з дитячим хоровим колективом, лідерських та менеджерських якостей в організації позакласної роботи. Ефективними методами і прийомами формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музики визначено такі: свідомого аналізу хорового твору; зорової активізації сприйняття; перехресних педагогічних спостережень; яскравого анонсу; встановлення емпіричних залежностей; групові тренінги; зацікавлення особливостями урочної та позаурочної навчальної діяльності; аналізу конкретної ситуації; контролю й самоконтролю; художнього прочитання літературного тексту хорового твору; швидкої побудови загального уявлення про шкільну пісню; планування співацького розвитку учнів; використання елементів музичної критики; формування емоційної гнучкості; втілення художнього образу у вокально-хорові вправи; мультимедійної презентації навчального матеріалу та ін.

Результати дослідно-експериментальної роботи доводять успішність впровадження й ефективність розробленої нами експериментальної поетапної методики, яка забезпечує формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики у процесі педагогічної практики. Отримані статистичні результати експериментального дослідження довели ефективність запропонованої авторської методики. Згідно отриманих даних, у експериментальній групі відсоток студентів високого рівня диригентсько-хорової компетентності збільшився на 16,6%; середній рівень збільшився на 18,8%; низький рівень зменшився на 33,4%. У студентів контрольної групи суттєвих змін не зафіксовано.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах проведення педагогічної практики. Подальших наукових пошуків потребує розробка моніторингу диригентсько-хорової компетентності в умовах педагогічної практики студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів та професійної діяльності вчителів музичного мистецтва; оцінювання якості впровадження інноваційних технологій в процес організації творчої діалогової взаємодії вчителя та учнів у вокально-хоровій роботі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Чинчева Л. В. Структура і специфіка мислення хормейстера та її прояви у диригентсько-хоровій діяльності /Л. В. Чинчева // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова: Теорія і методика мистецької освіти. - Серія 14, випуск 12 (17) /за ред. проф. О. П. Щолокової. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С.85-90.
2. Чинчева Л. В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до забезпечення розвитку художньо-творчих здібностей школярів /Л. В. Чинчева //Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія педагогічні та історичні науки. – Випуск СХІV (114). - К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 233-239.
3. Чинчева Л. В. Теоретичне обґрунтування компетентісного підходу в диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики. /Л. В. Чинчева//Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Теорія і методика мистецької освіти. - Серія 14, випуск 16 (21) /за ред. проф. О. П. Щолокової. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С.199-202.
4. Чинчева Л. В. Творчий підхід у підготовці майбутніх учителів музики до роботи з хоровими колективами. /Л. В. Чинчева//Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Теорія і методика мистецької освіти. - Серія 14, випуск 19 (24) /за ред. проф. О. П. Щолокової. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 53-57.

5. Чинчева Л. В. Процесуально-функціональний аналіз диригентсько-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв /Л. В. Чинчева //Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: зб. наук. пр. [за ред. проф. Л.Г. Гаврілової. – Вип. 4. – Слов'янськ: ДДПУ, 2016. - С. 269-277 (Наукове електронне видання).

6. Чинчева Л. В. Стан сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики у процесі педагогічної практики /Л. В. Чинчева //Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: педагогічні науки: зб. наук. пр. [за ред. проф. Т. Степанової. – Вип. 1 (60). – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. - С. 393-398.

7. Чинчева Л. В. Поетапна методика формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики у процесі педагогічної практики /Л. В. Чинчева //Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 2 (61). – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. - С. 323-329.

8. Чинчевая Л. В. Формирование готовности будущих учителей музыки к работе с детскими хоровыми коллективами //Художественное развитие в социокультурном контексте XXI ст. //EDUCATIA ARTISTICA IN CONTEXTUL MEDIULUI SOCIAL-CULTURAL AL SEC.AL XXI-LEA. – Chisinau: Sagius-Grafic, 2016. - 228 p. – С. 154-158.

9. Чинчева Л. В. Методичні засади підготовки майбутнього вчителя музики до проведення педагогічної практики з учнями /Л. В. Чинчева //Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції: наукове видання /за ред. проф. А. В. Козир та доц. Щедролоєвої К. О. – Херсон: ХДУ, 2016. – С. 184-186.

10. Чинчева Л. В. Формування диригентсько-хорової компетентності студентів факультетів мистецтв в умовах педагогічної практики /Л. В. Чинчева //Сучасна мистецька освіта: матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 232 с. – С. 204-205.

11. Чинчева Л. В. Педагогічна практика як одна із основних умов формування диригентсько-хорової компетентності студентів /Л. В. Чинчева //Сучасна мистецька освіта: матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – С. 96-99.

12. Чинчева Л. В. Рівні сформованості диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва /Л. В. Чинчева //Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (5-7. 03. 2019). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – С. 32-37.

АНОТАЦІЇ

Чинчева Лариса Владиленивна. Методика формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах педагогічної практики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – Теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019.

У дисертації досліджено проблему формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах педагогічної практики. Доведено, що диригентсько-хорова компетентність учителя музичного мистецтва є інтегрованою особистісною якістю, що передбачає володіння комплексом знань, умінь та навичок в галузі хорового мистецтва, сформованість ціннісного ставлення до національної та світової вокально-хорової, а також наявність досвіду практичної роботи з хором.

Згідно результатів дослідження, структура диригентсько-хорової компетентності учителів музичного мистецтва охоплює: мотиваційно-цілеспрямований, когнітивно-фаховий, діяльнісно-рефлексивний та творчо-самостійний компоненти. Провідними принципами формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики визначено: принцип тісного взаємозв'язку теорії з практикою; принцип інтегративного вивчення дисциплін диригентсько-хорового циклу; принцип рефлексивності, що націлює майбутніх учителів музичного мистецтва на усвідомлене сприйняття та виконання вокально-хорових творів.

Методику формування диригентсько-хорової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі педагогічної практики успішно апробовано в перебігу етапів формувального експерименту, а саме: мотиваційно-організаційного, технологічно-продуктивного, ціннісно-саморегулятивного та усвідомлено-творчого. Результати дослідно-експериментальної роботи доводять успішність впровадження й ефективність розробленої нами експериментальної поетапної методики, яка забезпечує формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музики у процесі педагогічної практики.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва, педагогічна практика, формування диригентсько-хорової компетентності, поетапна методика, педагогічні умови.

Чинчевая Лариса Владиленивна. Методика формирования дирижерско-хоровой компетентности будущего учителя музыкального искусства в условиях педагогической практики. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - Теория и методика музыкального обучения. -

Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. - Киев, 2019.

В диссертации исследована проблема формирования дирижерско-хоровой компетентности будущего учителя музыкального искусства в условиях педагогической практики. Доказано, что дирижерско-хоровая компетентность учителя музыкального искусства является интегрированным личностным качеством, что предполагает владение комплексом знаний, умений и навыков в области хорового искусства, сформированность ценностного отношения к национальному и мировому вокально-хоровому наследию, а также наличие опыта практической работы с хором.

Согласно результатам исследования, структура дирижерско-хоровой компетентности учителей музыкального искусства включает: мотивационно-целенаправленный, когнитивно-профессиональный, деятельностно-рефлексивный и творчески самостоятельный компоненты. Ведущими принципами формирования дирижерско-хоровой компетентности будущих учителей музыкального искусства в процессе педагогической практики определены: принцип тесной взаимосвязи теории с практикой; принцип интегративного изучения дисциплин дирижерско-хорового цикла; принцип рефлексивности, что нацеливает будущих учителей музыкального искусства на осознанное восприятие и исполнение вокально-хоровых произведений.

Методика формирования дирижерско-хоровой компетентности будущих учителей музыкального искусства в процессе педагогической практики успешно апробирована в ходе этапов формирующего эксперимента, а именно: мотивационно-организационного, технологически продуктивного, ценностно-саморегулятивного и осознанно-творческого. Результаты опытно-экспериментальной работы доказывают успешность внедрения и эффективность разработанной нами экспериментальной поэтапной методики, которая обеспечивает формирование дирижерско-хоровой компетентности будущего учителя музыкального искусства в процессе педагогической практики.

Ключевые слова: будущие учителя музыкального искусства, педагогическая практика, формирование дирижерско-хоровой компетентности, поэтапная методика, педагогические условия.

Chinchevaya Larisa. Methodology for the formation of the conductor-choral competence of the future teacher of musical art in pedagogical practice. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 - Theory and methodology of music education. - National Pedagogical Dragomanov University. - Kyiv, 2019.

The dissertation deals with the problem of formation of conducting and choral competence of the future teacher of musical art in the conditions of pedagogical practice. It has been proved that the conductor-choral competence of a teacher of

music art is an integrated personal quality, which implies the possession of a complex of knowledge, skills in the field of choral art, the formation of a value attitude to national and world vocal-choral, as well as the experience of practical work with the choir.

According to the results of the study, the structure of conductor-choral competence of teachers of music art includes: motivational, purposeful, cognitive-professional, activity-reflexive and creatively independent components. The leading principles of formation of conductor-choral competence of future music teachers in the process of pedagogical practice are defined: the principle of close connection of theory with practice; principle of integrative study of disciplines of conductor-choral cycle; the principle of reflexivity, which targets the future teachers of music art on conscious perception and performance of vocal and choral works.

The technique of formation of conductor-choral competence of future teachers of musical art in the process of pedagogical practice was successfully tested during the stages of a formative experiment, namely: motivational-organizational, technologically productive, value-self-regulatory and consciously creative. The results of the experimental and experimental work prove the successful implementation and effectiveness of the experimental stage-by-stage methodology developed by us, which ensures the formation of the conductor-choral competence of the future music teacher in the process of pedagogical practice.

Keywords: future teachers of musical art, pedagogical practice, formation of conductor-choral competence, step-by-step methodology, pedagogical conditions.

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100355278

Підписано до друку 27.06.2019 р. Формат 60х84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 209

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26